

25. Raittiuslautakunta

Lautakunnan kokoonpano. Raittiuslautakuntaan kuuluivat v. 1955 puheenjohtajana pastori M. Voipio, varapuheenjohtajana hallimestari A. Saarinen sekä jäseninä: toimitsija A. Kaspio, insinööri F. Kreander, katulähetystyöntekijä A. v. Martens, tarkastaja U. Merilinna, latoja V. Saarinen ja lehtori H. Vilkkemaa. Toimittaja P. Hanskin tilalle valittiin filosofian maisteri M. Borg-Sundman.

Kaupunginhallituksen edustajana oli lautakunnassa rouva H. Meltti.

Lautakunnan virkailijat. Lautakunnan sihteerinä toimi lakitieteen lisensiaatti J. H. Konttinen, joka hoiti tehtävää sivutoimena. Lautakunta myönsi hänelle pyynnöstä eron tehtävästään 28. 12. 1955 lukien. Muita sivutoimisia toimihenkilöitä oli vahtimestari ja siivooja.

Lautakunnalla oli kolme päätoimista virkailijaa, nim. neuvoja M. Merilinna, raittius-työn ohjaaja, filosofian maisteri K. Varjo sekä toimistoapulainen I. Kalanne.

Ruotsinkielisten järjestöjen ehdotuksesta ryhdyttiin valmistelemaan ruotsinkielisen ohjaajan viran perustamista raittiuslautakuntaan. Asiasta tehtiin 17. 5. 1955 esitys kaupunginvaltuustolle, joka päätti perustaa ko. viran. Raittiuslautakunta valitsi virkaan sen ainoan hakijan N. O. Lindholmin 1. 1. 1956 lukien.

Ohjaaja Varjolla oli Amerikan matkan johdosta virkaloma 22. 8.—20. 1. 1956, jonka aikana hänen tehtäviään hoiti sosionomi R. Kemppi.

Toimisto. Lautakunnan toimisto sijaitsi Suomen Nuorten Opintorahastolta vuokratussa huoneistossa Kaisaniemenkatu 13 B.

Kokoukset. Lautakunnan kokoukset pidettiin joka toinen keskiviikko, kuitenkin niin, että kesäkuukausina niitä pidettiin vain tarpeen mukaan. Kertomusvuonna oli yhteensä 18 (19) kokousta, ja niiden pöytäkirjoissa 283 (260) pykälää eli keskimäärin 15.7 (13.7) pykälää kokousta kohti.

Kirjeenvaihto. Lautakunnalle saapui kaikkiaan 282 (311) kirjettä ym. asiakirjaa. Lähetettyjä kirjeitä oli 6 168 (4 156).

Rahavarojen käyttö. Raittiuslautakunnan maksusuoritukset tapahtuvat rahatoimiston välityksellä. Käteiskassa oli 10 000 mk:n suuruinen.

Laskujensa hyväksyjiksi lautakunta valitsi 19. 1. puheenjohtaja Voipion ja varapuheenjohtaja Saarisen sekä varalle sihteeriksi Konttisen ja neuvoja Merilinnan.

Kaupunki sai kertomusvuonna väkijuomaliikkeen voittovaroja n. 95 milj. mk, mistä summasta raittiustyöhön myönnettiin 14 833 860 mk. Varoista käytettiin toivonliittotyön tukemiseen 1 544 600 mk, minkä määrärahan kaupunginhallitus myönsi suoraan Helsingin toivonliittotoimikunnalle ja 7 890 400 mk raittiusjärjestöjen avustuksiksi. Lautakunnan oma talousarvio oli 5 398 860 mk, mikä summa jaettiin seuraavasti: kokouspalkkioihin ja toimihenkilöiden palkkioihin 1 715 860 mk, vuokriin 144 000 mk, tarverahoihin 174 000 mk, raittiusvalistustoimintaan 1 760 000 mk, neuvonta- ja järjestelytoimintaan 1 000 000 mk ja raittiustilanteen tutkimiseen 175 000 mk. Lisäksi oli kaupunginhallituksen käytettävänä 400 000 mk:n määräraha.

Laki väkijuomayhtiön voittovaroista muuttui vuoden aikana siten, että kuntien osuus lisääntyi aikaisemmasta 100 mk:sta 240 mk:aan kutakin hengillekirjoitettua asukasta kohden. Ko. määrästä kuntien oli käytettävä vähintään puolet raittiustyöhön, alkoholisti-huoltoon jne.

Edellä mainitun 7 890 400 mk:n suuruisen määrärahan jakoi kaupunginhallitus avustuksina 68 raittiusjärjestölle Helsingin kaupungin alueella suoritettavaa raittiusystöä varten.

Työsuunnitelma, neuvottelukokoukset ym. toiminta. 19. 1. pitämässään kokouksessa lautakunta vahvisti itselleen työsuunnitelman, jossa pääasiassa noudatettiin edellisinä vuosina toteutettua linjaa.

Neuvottelukokouksia pidettiin mm. raittiusviikkotoimikunnan ja sen eri jaostojen puitteissa sekä yhdessä oppikoulujen raittiusyhdistysten kuraattorien kanssa 10. 3.

Lisäksi osallistuivat lautakunnan edustajat ja virkailijat useihin eri raittius- ym. järjestöjen järjestämiin neuvottelukokouksiin.

Lautakunnan toimihenkilöt kävivät pääkaupungin eri raittius- ja nuorisojärjestöjen tilaisuuksissa sekä kouluissa antamassa ohjeita ja neuvottelemassa näiden toiminnasta. Tällaisia tilaisuuksia oli yhteensä 47 (93). Lisäksi järjestettiin kilpailuja seuraavasti: raittiusjärjestöjen välinen toimintakilpailu, jonka tulosten lopullinen selvittely siirtyi v:een 1956; runokilpailu, johon osallistui 282 runoa; nuoriso- ja urheilujärjestöjen ns. mielipidetutkimus, johon osallistui 22 järjestöä, yhteensä 738 vastaajaa; kansakoulujen kirjoituskilpailu aiheesta »Tulevaisuuden suunnitelmani», johon osallistui yhteensä 39 kansakoulua, 245 luokkaa. Kansa- ja oppikoulujen raittiuskilpikirjoituksista lautakunta jakoi parhaille kirjoittajille yhteensä 270 erikoispalkintoa, jolloin keväällä suoritetuista kansakoulujen raittiuskilpikirjoituksista myönnettiin erikoispalkintoina kirjoja yhteensä 209 oppilaalle ja syksyllä järjestetyistä oppikoulujen raittiuskilpikirjoituksista 61 oppilaalle.

Lautakunta julkaisi yhteistyössä Valistus Oy:n kanssa v:n 1954 kilpailussa palkitut vuorokeskustelut kokoelmana, jota syksyllä jaettiin ilmaiseksi kouluille ja järjestöille.

Lisäksi lähetettiin järjestöille monistettua alustus- ja esitysohjelmaa. Pyynnöstä hankittiin eri järjestöille laulu-, kuvaelma- ja lausunta-aineistoa.

Tanhu- ja askarteluohjausta järjestettiin sitä haluaville raittiusjärjestöille lautakunnan kustannuksella. Tätä etua käytti hyväkseen 7 (5) järjestöä.

Kursseja lautakunta järjesti seuraavasti: nuorisotyön ohjauskurssi 24 osanottajalle, kaksi teknillisten välineiden käyttökurssia yhteensä 69 osanottajalle ja luentopäivät järjestysmiehille, 68 osanottajalle.

Esitelmä- ym. toiminta. Lautakunta harjoitti välitöntä esitelmätoimintaa pääkaupungin kansa- ja oppikouluissa sekä eri järjestöjen tilaisuuksissa. Puhujina toimivat pääasiassa lautakunnan virkailijat, mutta myös muut henkilöt, tilaajan toivomuksen mukaan. Yhteensä pidettiin v. 1955 eri tilaisuuksissa 93 (119) esitelmää, puhetta tai alustusta.

Lautakunnan toimesta eri järjestöjen ohjelmaryhmien avulla pidettiin ilmaisia tilaisuuksia, joissa ohjelman lisäksi esitettiin raittiusaiheisia lyhytfilmejä sekä pidettiin esitelmä, puhe tai haastattelu, seuraavasti: propagandatilaisuudet Pitäjänmäen Työväentalossa, Käpylän Työväentalossa, Tapanilan Työväentalossa, Pakilan VPK-talossa, Pasilan konepajalla; yksi ohjelmallinen tilaisuus joukko-osastoissa.

Lautakunnan kansantanhun- ja näyttämöpukujen lainavarastossa oli vuoden lopulla kahdeksan naisten kansallispukua ja kahdeksan miesten kansallispukujen liiviä sekä erilaisia satunäytelmäpukuja. Vuoden kuluessa tehtiin yli 250 (400) pukulainausta.

Oppikoulujen raittiusutkintoja varten lautakunta hankki oppikirjoja eri oppikouluihin näiden tilauksesta 123 360 mk:n arvosta.

Raittiuslehtien jakaminen. Lautakunta tilasi kaikille Helsingin kansakoulujen VI luokkien oppilaille jonkun nuorten raittiuslehden oppilaiden oman valinnan mukaan. Niin on Eosta, Joka Poikaa, Koittoa, Nuorten päivää ja Sarastusta tilattu yhteensä 1 585 (1 644) vuosikertaa.

Keskikoululaisille tilattiin Pohjantähteä yhteensä 1 139 (1 338) vuosikertaa. Keväällä jaettiin suomenkielisille ylioppilaskokelaille Suomen Akateemisen Raittiusliiton toimittama Valkolakki-nimistä julkaisua sekä Helsingin Yliopistossa ja pääkaupungin korkeakouluissa opiskeleville ensimmäisen ja toisen vuoden ylioppilaille saman liiton Raitis Ylioppilas-nimistä julkaisua 3 000 vuosikertaa.

Vankiloihin, joukko-osastoihin, työmaaruokaloihin ja sairaaloihin levitettiin lisäksi eri raittiuslehtiä yhteensä 980 (1 003) vuosikertaa.

Lautakunnan 10-vuotisen toiminnan johdosta järjestettiin 14. 2. Kaupunginkellarissa juhlaistunto, johon oli kutsuttu pääkaupungin raittiusjärjestöjen ja eräiden lautakuntien

edustajat, raittiuslautakunnan nykyiset jäsenet ja entiset puheenjohtajat sekä pääkaupungin päivälehtien edustajat. Tilaisuudessa oli puheenjohtaja Voipion avauspuhe, sihteeri Konttisen selostus laatimastaan 35-sivuisesta 10-vuotishistoriikista ja »7-kulmaisen pöydän» keskustelu aiheesta »Miten voitaisiin saada aikaan parannusta pääkaupunkimme raittiuksilanteeseen».

Raittiusviikon järjestelyistä Helsingissä vastasi järjestöjen asettama raittiusviikotoimikunta, jonka käyttöön lautakunta luovutti työntekijänsä. Tämän toimikunnan toimesta järjestettiin 30. 10. Kauppakorkeakoulun juhlasalissa raittiusviikon avajaisjuhla ja 1. 11. Helsingin Työväenyhdistyksen juhlasalissa nuoris juhla sekä ruotsinkielisten järjestöjen toimesta 3. 11. nuorisjuhla Ruotsalaisen Kauppakorkeakoulun juhlasalissa.

Lautakunnan saamien tietojen mukaan pidettiin raittiusviikon aikana Helsingissä yhteensä 52 (47) muuta raittiuksilaisuutta, joissa yleisöä oli yhteensä 13 175 (8 600) henkilöä. Lisäksi pidettiin useissa kouluissa ja järjestöissä tilaisuuksia, joiden lukumäärä ei ole tiedossa.

Teknillinen välineistö. Lautakunnan toimiston käytössä oli kaksi äänielokuvakonetta: v. 1953 hankittu Ampro-Stylist-merkkinen ja kertomusvuonna hankittu Tesla-merkkinen kone. Näitä käytettiin toimiston järjestämissä neuvonta-, esitelmä- ja propagandatilaisuuksissa, minkä lisäksi elokuvakoneita lainattiin runsaasti järjestöille, jotka itse huolehtivat niiden käyttämisestä. Koneita käytettiin yhteensä 260 (226) kertaa. Elokuvalainauksia oli yhteensä 1 575 (1 053), näistä raittiusfilmilainauksia 486 (420), muita opetusfilmejä 336 (120) ja piirrettyjä 753 (513). Moniin lainauskertoihin sisältyy useita esityskertoja.

Lisäksi hankittiin lautakunnan käyttöön seuraavat uudet lyhytelokuvat: Härveli matkaa, Koli—Pielisen helmi, Suomi Roomassa, Metsäkylän kisailijat, Ole pelastaja ja Poika n:o 39 sekä uusi kopio filmistä Herra Prokook joutuu kiusaukseen. Yhdessä Turun ja Tampereen raittiuslautakuntien kanssa päätettiin Merilinnan käsikirjoituksen pohjalla valmistaa filmi »Näinkin saattaa tapahtua», tuottajana H. Berg.

Lautakunnan jäsenille päätettiin järjestää tilaisuus nähdä uudet filmit ennen kuin ne hankittiin toimistoon.

Lautakunnan rainakonetta lainattiin 28 (36) ja rainoja 191 kertaa.

Lautakunnalle hankittiin vielä Grundig-merkkinen magnetofoni, jota lainattiin järjestöille 57 kertaa. Syksyllä hankittiin lautakunnan lainavarastoon telineellä varustettu elokuvavalkokangas.

Julkaisujen levittäminen. Lautakunta levitti omien julkaisujensa lisäksi vuoden aikana seuraavia julkaisuja: Suomen Raittiusjärjestöjen Liiton »Seis — lue tämä» -nimistä mainoslehtistä, Kansalaisjärjestöjen Raittiuksitoiminnan Keskusliiton seinäjulistetta »Tästä pois — tähän suuntaan», Suomen Raittiusjärjestöjen Liiton urheilujulistetta, Naisten Raittiuksikeskuksen rippikoululaisille tarkoitettua julkaisua »Elämäsi edessä», Raittiuksiyhdistys Tähkän julkaisua »Sinun Vallilasi» ja Kansalaisjärjestöjen Raittiuksitoiminnan Keskusliiton lentolehtistä »Totuutta verhojen takaa». Lisäksi jaettiin Kylväjän, Pohjantähden, Raittiuksin Kansan, Risti ja Raittiuksuden, Uuden Liekin ja Seis-lehden joulunumeroita sotilas-yksikköihin, vankiloihin, sairaaloihin, työmaaruokaloihin ja kirjastojen lukusaleihin.

Raittiuksilanteen tutkiminen. V. 1954 aloitettu työmaajuopottelun levinneisyyttä ja sen seurauksia koskeva tutkimus valmistui kertomusvuoden alkupuolella. Sitä painettiin 2 000 kpl ja jaettiin työpaikkoihin ja ammattiosastoille sekä raittiuksijärjestöille.

Myös Ylioppilaiden Raittiuksiyhdistyksen jäsenten suorittama ylioppilaiden tanssi-paikkoja koskeva tutkimus valmistui kertomusvuonna ja ryhdyttiin sen johdosta toimenpiteisiin.

Syksyllä lautakunta osallistui väkijuomamyymälän perustamista Lauttasaareen koskevan hankkeen johdosta toimitettuun mielipidetutkimukseen.

Esitykset. Kertomusvuonna lautakunta teki esityksiä asioista, joista mainittakoon mm. seuraavat: eri palkkion maksaminen lautakunnan työntekijöille kurssien johtamisesta ja kurssilla pidetyistä luennoista ja harjoituksista (16. 2. 49 §); kurssiavustuksen myöntäminen Suomen Kutomatyöväen Liiton Helsingin osaston edustajalle (13. 4. 96 §); avustuksen myöntäminen Suomen Sos. dem. Raittiuksiliitolle raittiuksiaiheisen näyttelyn toimeenpanemista varten (27. 4. 115 §); talousarvioehdotus v:lle 1956 (17. 5. 128 §); lautakunnan edustus Lahdessa pidettävillä neuvottelupäivillä (24. 8. 178 §); lisäksi tehtiin eräitä mää-

räraha-anomuksia ja kurssiavustusten myöntämistä koskevia esityksiä (6. 10. 198, 200, 204, 213 §, 26. 10. 215 §).

Lausunnot. Kaupunginhallitukselle annettiin lausuntoja asioista, joista mainittakoon mm. seuraavat: kertomusvuoden raittiusmäärärahojen jako (30. 3. 82 §); Pääkaupungin Perheelliset -yhdistyksen avustusanomus (13. 4. 99 §); tilapäisten A-anniskeluoikeuksien myöntämistä Eduskuntatalossa toimivalle ravintolalle koskeva Osuusliike Elannon anomus (8. 6. 140 §); Torisali Oy. -nimisen yhtiön anomus Viherkulma-nimisen ravintolan anniskeluoikeuksien siirtämisestä Hämeentie 2:ssa sijaitsevaan ravintolahuoneistoon (8. 6. 141 §); huoneistotilojen varaaminen Munkkiniemen pohjoiselta asuntoalueelta (8. 6. 143 §); anniskeluravintolan avaaminen Herttoniemessä Eränkävijäntorin varrella sekä Lauttasaassa Tallbergin puistotien varrella (24. 8. 168, 178 §); määrärahan varaaaminen talousarvioon Tervalammella toimeenpantavia raittiuskursseja varten (14. 9. 182 §); vt E. Bruunin ym. aloite opintokerhotoiminnan uudelleen järjestämiseksi (23. 11. 241 §).

Sosiaaliministeriölle annettiin pääkaupungin raittiustilannetta koskevan selostuksen yhteydessä seuraava, Helsingin alkoholioloissa havaittavia epäkohtia koskeva lausunto: a) että väkevät viinit oli vapautettu ostokortin alaisuudesta; b) että päihtyneet henkilöt saavat liian vapaasti liikkua ulkona ja häiritä muita ihmisiä, varsinkin öiseen aikaan, kun järjestyspoliiseja on liian vähän; c) että ei ole järjestetty avotuberkuloosia sairastavien asiaallisten henkilöiden huoltoa, vaan saavat he levittää tartuntaa aivan vapaasti ja d) että hoitopaikkoja vapaaehtoista alkoholihuoltoa varten ei ole riittävästi (23. 11. 240 §).

Työmaajuopottelun torjunta. Työmaajuopottelun torjuntatyön puitteissa suoritettiin vuoden aikana seuraavat toimenpiteet: järjestettiin pääkaupungissa Työväen Raittiuspäivän vietto 5. 4., jolloin mm. Työväentalon juhlasalissa järjestettiin ohjelmallinen tilaisuus, pääsyliput oli jaettu työpaikoille; valmistettiin Työväen Raittiuspäivän mainontaan liittyviä elokuvamainoksia 17 kpl, joita esitettiin pääkaupungin elokuvateattereissa huhtikuun aikana; lunastettiin 1 000 kpl Työväen Raittiuspäiväksi julkaistua »Raitis kansa rakentaa»-nimistä julistetta, jota jaettiin työpaikoille; lähetettiin työväen sanomalehdistölle työmaiden raittiusuotyötä ja työmaajuopottelua käsittelevää materiaalia; suoritettiin henkilökohtaisia neuvotteluja ja keskusteluja luottamusmiesten kanssa erilaisista torjuntatoimenpiteistä; avustettiin järjestöjen järjestämiä Työväen Raittiuspäivätaluisuusia.

Yleinen raittiusmainonta. Vuoden aikana järjestettiin lautakunnan toimesta yleistä raittiusmainontaa kaksi kertaa. Ensimmäisellä kerralla keskityttiin Työväen Raittiuspäivän mainontaan. Toinen mainontakausi liittyi 30. 10. — 6. 11. vietettyyn raittiusviikkoon, jonka aikana levitettiin 350 mainosjulistetta pääkaupungin mainostauluihin ja -pylväisiin sekä järjestettiin elokuvamainontaa. Raittiusviikkoa edeltäneellä viikolla pidettiin 25. 10. yhteistoiminnassa raittiuspiirijärjestöjen kanssa sanomalehdistölle selostustilaisuus, jossa esiteltiin raittiusviikon järjestelyjä. Kaupunginkellarissa järjestettiin 31. 10. tiedoitustilaisuus, jossa Ruotsin raittiusliikkeen edustaja toimittaja E. Flodh selosti vaikutelmiaan Ruotsissa 1. 10. 1955 alkaneen uuden alkoholipoliittisen järjestelmän johdosta. Lautakunnan toimesta painatettiin 20 000 kpl raittiusviikon ohjelmalehtisiä, jotka jaettiin kansakoulujen kautta koteihin sekä levitettiin 350 kpl raittiusviikon yleis-mainoksia. Raittiusviikon tunnuksena oli »Raitis ilo — oikea ilo».

Yhteistyö muiden raittiuslautakuntien kanssa. Yhteistyötä pääasiassa Tampereen, Turun ja Lahden raittiuslautakuntien kanssa jatkettiin.

Lahdessa pidettiin 1. — 2. 10. mainittujen lautakuntien neuvottelukokous, jossa Helsinkiä edustivat puheenjohtaja Voipio sekä virkailijat Merilinna ja Kemppi. Yhteistyössä Turun ja Tampereen raittiuslautakuntien kanssa julkaistiin vuorokeskustelukokoelma ja järjestettiin runokilpailu sekä valmistettiin elokuva »Näinkin saattaa tapahtua»

Muu työ. Päivä- ja aikakauslehtiin annettiin selostuksia, artikkeleita ja aineistoa. Samoin annettiin useille tutkijoille väkijuomatilannetta ja raittiusuotyötä käsittelevää aineistoa. Marraskuussa lähetettiin Suur-Helsingin alueella oleville virastoille sekä suurille ja keskiuurille liikkeille kirje, jossa kehoitettiin harkitsemaan väkijuomatarjoilun jättämistä pois pikkujoulutilaisuuksista.